

ADIJO, PUNCE, POZDRAVLJENE, ŽENSKE **Pénélope Bagieu / Neustrašne: Portreti neuklonljivih žensk** **Zavod VigeVageKnjige, 2019 (prevedla Katja Šaponjič)** Veronika Šoster

Odkar je konec leta 2016 izšla knjiga *Zgodbe za lahko noč za uporniške punce*, ki je pod eno streho zbrala navdihujoče »punce« oziroma ženske, ki so zaznamovale zgodovino, ter jih zapakirala v estetsko privlačno embalažo, so začele podobne kompilacije rasti kot gobe po dežju. Veliko primerkov, mednje sodijo tudi *Zgodbe za lahko noč*, je precej spacanih, saj prikrivajo ali prikrajajo dejstva in so nasploh zastavljene preveč všečno in populistično. Seveda je velika stvar, da se je na tak način o ženskah sploh začelo govoriti, a vseeno ni pomembno le *kaj*, temveč tudi *kako*. In v tem oziru si francoska stripovska kompilacija *Neustrašne*, pod katero se podpisuje striparka Pénélope Bagieu, zasluži vse pohvale. Serija stripovskih vinjet o življenju in delu žensk najrazličnejših profilov je že podnaslovljena manj pokroviteljsko od slavnih »punc«, saj gre za *Portrete neuklonljivih žensk* (nasploh je pomenljivo, da je tudi pri romanih, predvsem kriminalnih, v naslovu večinoma »punca« ali »dekle« namesto »ženske«, čeprav gre v večini primerov za odrasle like, pa pustimo to za kdaj drugič). Gre za ženske, ki so s svojim delovanjem zaznamovale svet, v katerem živimo, a so bile pogosto prezrte, ta knjiga pa jih obuja v življenje in jim daje častno mesto, ki si ga brez dvoma zaslužijo.

Knjiga predstavi 30 žensk, od res precej znanih, kot sta Tove Jansson in Peggy Guggenheim, do čisto »neznanih«, med njimi pa srečamo umetnice, bojevnice, raziskovalke, športnice, znanstvenice, vladarice itd. Ta

širok razpon je res navdihujoč in avtorica že samo z izborom pokaže, da so ženske prav tako kot moški dejavne na mnogih področjih in da jih ne gre podcenjevati ali jih tlačiti v »ženske poklice«. Pozitivno je tudi, da izbor ni evropocentričen, ampak vključuje veliko različnih, tudi neevropskih narodnosti. Vsaka vinjeta je sestavljena enako: vsaka ženska ima pod imenom dopisan še svoj naziv oziroma to, po čemer je prepoznavna (npr. Margaret Hamilton, grozljiva igralka; Agnodika, ginekologinja; Sonita Alizadeh, rapperka), sledi biografska pripoved, začinjena z avtoričinimi uvidi, na koncu pa najdemo še krasne dvostranske ilustracije, ki niso več stripovske, ampak slikarske, ženske pa so na njih obkrožene s svojim delom. Prav vsaka izmed zaključnih slik bi lahko bila svoj ogromen poster, tako udarne in dodelane so.

Posamezne zgodbe se med seboj precej razlikujejo, od veselih in prisrčnih do žalostnih in grozljivih, pa tudi v okviru ene zgodbe se ton velikokrat spremeni. Bagieu s tem pokaže, da jim ni bilo vedno postlano z rožicami, saj so se vse srečevale z ovirami, da so se morale boriti, se odpovedovati, celo žrtvovati. Avtorica ne olepšuje, ampak pokaže, da ni vse samo v vzponu. O socialni delavki Leymah Gbowee recimo zapiše: »Leymah se počuti ujeta, predvsem pa se sama sebi zdi velika zguba. Ona, ki jo je čakala tako svetla prihodnost.« S tem, ko pokaže neustrašne ženske na dnu, direktno nasprotuje mitu »vedno močnih žensk«, ki je

škodljiv in nepotreben. Vseeno je njen ton pripovedovanja sproščen, na trenutke prikupno zafrkljiv, njena pripovedna moč pa je predvsem v tem, da zna izbirati poudarke, narisati prepričljive, napete in realistične dramaturške loke in da ne posplošuje, poenostavlja ali prikriva.

Tudi vizualno sledi vsebinskemu, avtorica si izbere res presenetljiv pristop, saj so z velikimi tiskanimi črkami zapisane nekakšne didaskalije (v filmskem svetu bi temu rekli *voice-over*), vmes pa so s pisanimi črkami precej na majhno napisani ali njeni dodatni domiselni komentarji ali pa replike ženske, o kateri pripoveduje. S tem ustvari dinamiko med pripovedovalko in protagonistko, ki ji odgovarja, jo dopolnjuje, ji pritrjuje ali pa nam celo mimo pripovedovalke prišepne kaj lastnega. Čudeže dela tudi s povedno mimiko žensk, ki se odzivajo na zapisano in so v nenehnem dialogu s pripovedovalko. Zgodbe tako pred bralcem zaživijo v vsem svojem sijaju, poleg tega pa so še dodatno razgibane in ne zapadejo zgolj v golo naštevanje dejstev. Precej je tudi ironije, predvsem na mestih, kjer striparka zašpili poanto – najraje takrat, ko je kritična do odziva družbe na izbrano žensko. Pri cesarici Wu Zetian na primer zapiše: »Po drugi strani pa se vedno poudarja (kot nekaj nezaslišanega), da je bila »strah zbujajoča«, »ambiciozna«, »nepopustljiva« ... Kar so pogoste (in cenjene) značilnosti tako rekoč vseh cesarjev v zgo-

dovini.« Čeprav gre za težke zgodbe, ni knjiga niti malo zamorjena, saj pokaže, kaj vse lahko postaneš, če ne popustiš pod družbenimi pritiski.

Neustrašne so pomembna knjiga, saj avtorica, ki je veliko časa posvetila že premišljenemu izboru, ne pametuje in iz žensk ne dela nekaj, kar niso (bile). Pokaže, kako hipokritsko je v resnici pisati knjige o »čudovitih ženskah«, ki so bile v vsem krasne in predvsem neproblematične, pa v resnici ni tako – da se je kaj premaknilo, so morale biti komu trn v peti. Prav tako niso vse krasne značajske, pove Bagieu, in to je čisto v redu. Ženska ni nekaj vredna samo zato, ker je bila angel na zemlji, še tako neustrašne ženske imajo svoje napake, muhe, slabe lastnosti, problematične točke, niso neki prototipi popolne ženske, ki se je uresničila nad vse. Konec koncev pa so *Neustrašne* knjiga, za katero si želiš, da bi ti prišla v roke že v otroštvu oziroma mladosti, da bi lahko bil/a tudi sam/a še bolj poln/a zagona in poguma.